

Tampereen kaupunkiseudun pedagogisen tuen arviointitutkimus

Yhteistyössä

*Ninja Hienonen, Mari Saha, Venla Tammisalo ja Mari-Pauliina Vainikainen,
Tampereen yliopisto*

Katariina Ratia, Tampereen seudun Osake

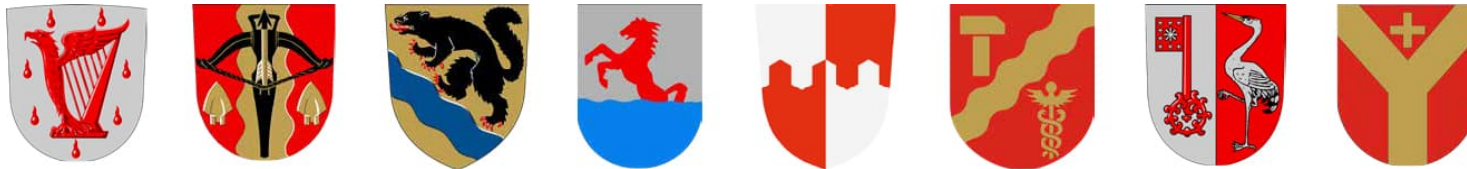
Tampereen seudun kasvatus- ja opetusalan
osaamisen kehittämisen palvelu Osake

ARVIOINNIN TAUSTA

- Seudullinen pedagogisen tuen arviointi perustuu Tampereen kaupunkiseudun kasvatus- ja opetuspalveluiden arviointisuunnitelmaan 2021–2023
 - 2021: lasten ja nuorten osallisuuden arviointi
 - 2022: monialaisen yhteistyön arviointi
 - 2023: tuen toteutuminen
- Seudullinen kasvatus- ja opetusalan osaamisen kehittämispalvelu Osake fasilitoi ja koordinoi seudullista arvioinnin verkostoyhteistyötä ja arviointisuunnitelman toteuttamista.
- Kunnat sitoutuvat seudulliseen arviointisuunnitelmaan
 - varmistamalla arvioinnin hyödynnettävyys ja jatkokäyttö kunnissa,
 - viestimällä henkilöstölle arvioinnista, sen tuloksista ja toimenpiteistä,
 - hyödyntämällä arviointien tulokset palveluissa ja prosesseissa.
- Arviointeja operationaalisesti ohjaa Tampereen seudun Osakkeen työtiimi.
- Arviointeja tukee seudullinen työryhmä, johon nimetään osallistujat jokaisesta kunnasta, ja joka
 - tarkentaa arvioinnin suunnitelmaa yhdessä Osakkeen palvelupäällikön ja arviointia toteuttavien tutkijoiden kanssa
 - seuraa ja tukee arvioinnin etenemistä omalla asiantuntemuksellaan sekä omasta kunnasta / organisaatiosta tietoa tuomalla
 - jakaa ja jalkauttaa tietoa arvioinnista ja sen tuloksista omaan kuntaan/ organisaatioon

ARVIOINNIN TAVOITE

- Arvioinnissa tarkasteltiin kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteutumista, järjestelyitä ja osaamistarpeita Tampereen kaupunkiseudun kuntien varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.
- Tavoitteena on **tuottaa tietoa Tampereen kaupunkiseudun kuntien käyttöön tuen järjestelyiden kehittämiseen.**

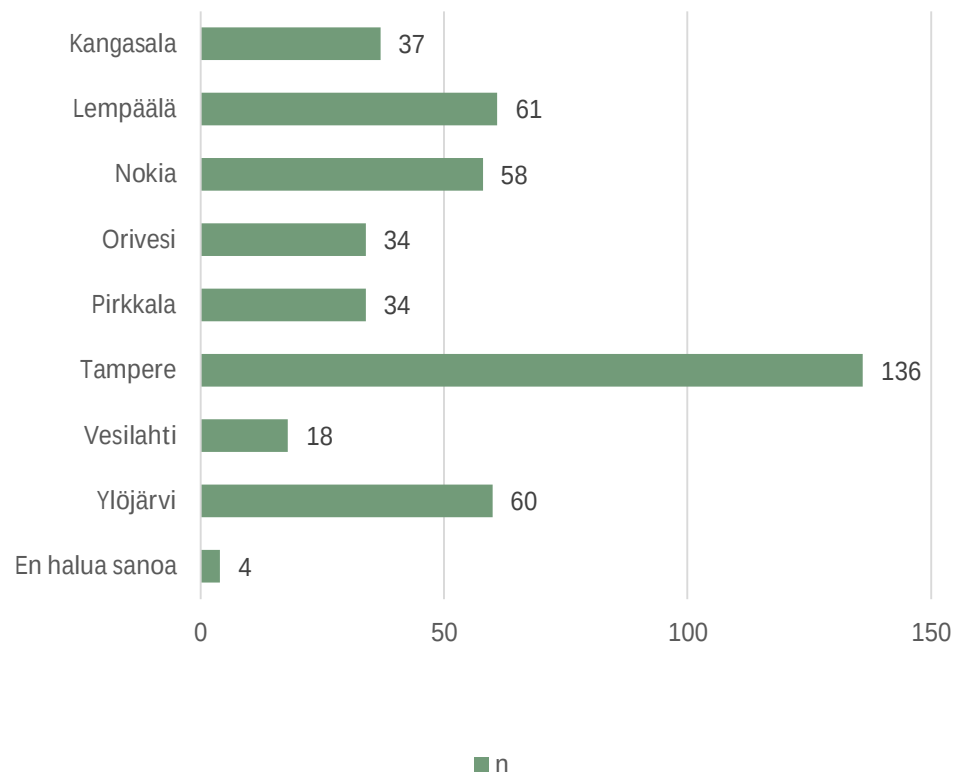

ARVIOINNIN AINEISTOT

- Aineiston perusjoukkona toimivat Tampereen ja sen ympäryskuntien
 - Varhaiskasvatusyksiköiden johtajat, alle kolmevuotiaiden varhaiskasvatuksen opettajat ja erityisopettajat
 - Esiopettajat
 - Perusopetuksen rehtorit ja erityisopettajat sekä nivelvaiheen opetushenkilöstö: ensimmäisellä, kuudennella ja seitsemännellä luokalla työskentelevät opettajat
- Kyselyt lähetettiin toukokuussa 2024
- Vastaukset saatiin yhteensä 443 kasvatus- ja opetusalan asiantuntijalta
- Haastatteluaineisto kerättiin viidessä kuntarajat ylittävässä fokusryhmähaastattelussa
 - Alle kolmevuotiaiden varhaiskasvatuksen ja esikoulun opettajat, ensimmäisen ja kuudennen luokan luokanopettajat ja seitsemännen luokan ryhmänohjaajat
- Etähaastattelut loka-marraskuussa 2024, haastatteluihin osallistui yhteensä 23 opettajaa

ARVIOINNIN AINEISTOT

Kyselyyn vastaajia saatiin kaikista seutukunnan kunnista

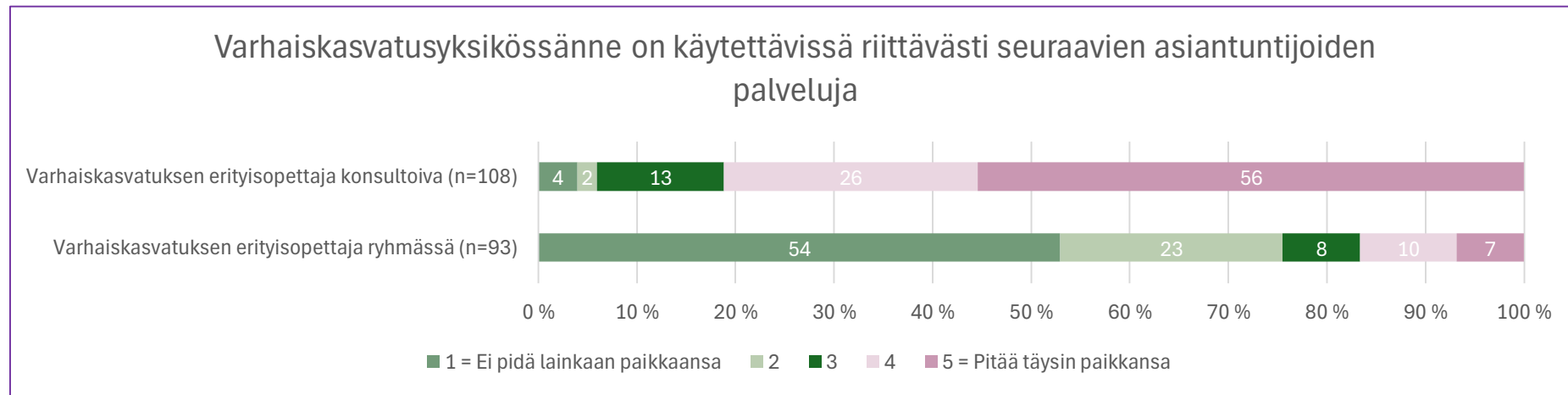

- Haastateltavat puolestaan työskentelivät Kangasalan (n = 5), Lempäälän (n = 5), Oriveden (n = 4), Pirkkalan (n = 6), Tampereen (n = 1) ja Ylöjärven (n = 2) alaisuudessa
- Kyselyillä ei tavoitettu kattavasti koko kohdejoukkoa eikä esimerkiksi kuntien välisiä eroja voitu tarkastella
- Toisaalta vastaajia saatiin kaikista kunnista ja eri työnkuvat, koulutusasteet ja työkokemus olivat vastaajien kesken hyvin edustettuina

KESKEISET TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

VARHAISKASVATUS: TUKITOIMIET

- Tukitoimista, sekä tehostetun että erityisen tuen tasoilla varhaiskasvatuksessa eniten käytössä olivat toistuvat toiminnot ja ennakointi, saavutettava vuorovaikutus, joustavat pienryhmät ja tuki osana vertaisryhmää sekä erityisopettajan konsultointi
 - Tämä on linjassa aiemman kansallisen arvioinnin kanssa (Vainikainen ym., 2018)
- Kaikissa lapsiryhmissä on tärkeää panostaa tukitoimiin, jotka palvelevat kaikkia lapsia ja tukevat varhaista puuttumista:
 - toistuvat, ennakoitavat arkirutiinit ja selkeä päivärytmi
 - monipuolinen kommunikointi ja saavutettava vuorovaikutus

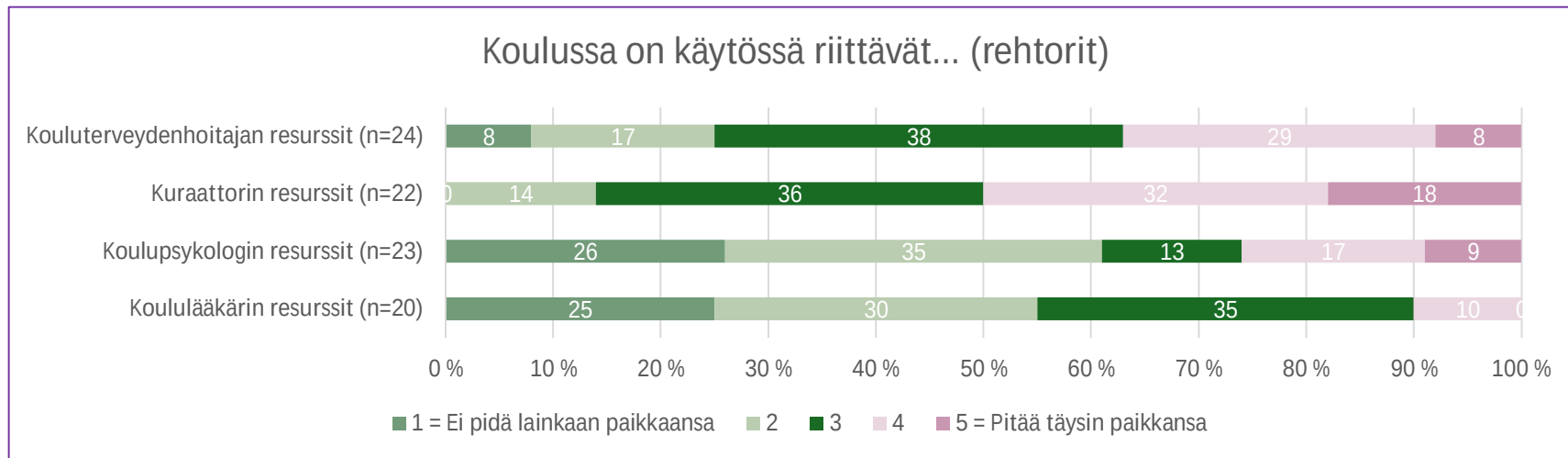

- Kyselyyn vastanneista 82 % piti konsultoivan erityisopettajan palveluja riittävänä, kun taas ryhmässä toimivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan resurssia piti riittävänä vain 17 % vastanneista
 - Kansallisen tilastoaineiston perusteella rekrytointivaikeuksia koetaan erityisesti varhaiskasvatuksessa sekä erityisopettajien kohdalla kaikilla asteilla (Kosunen ym., 2024). Tämä näkyi vain osittain tämän arvioinnin aineistossa
- Konsultoivan erityisopettajan rooli koettiin osin ristiriitaisena – erityisopettajan muille opettajille antamalle oikea-aikaiselle tuelle oli tarve, kuitenkin koettiin, ettei hän aina tunne lapsiryhmän arkea ja lapsia riittävästi, esimerkiksi tuen tarpeen tunnistamisessa
- Samaan aikaan ryhmässä toimivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan resurssista oli selkeä pula
- Jatkossa on tärkeä panostaa siihen, että konsultoiva erityisopettaja viettää aikaa ryhmissä ja tuntee näin yksiköiden lapset paremmin

PERUSOPETUS: TUKITOIMET

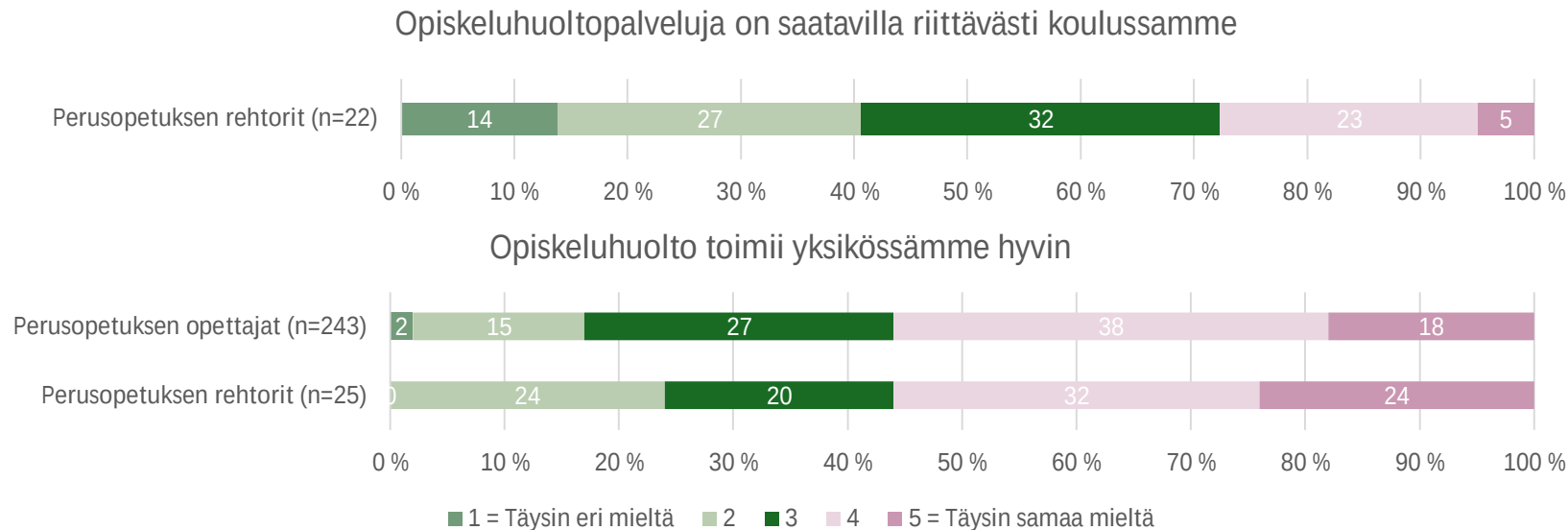
- Perusopetuksessa tukitoimina useimmiten käytössä olivat opetuksen eriyttäminen, erityisopettajan konsultointi ja joustavat ryhmittelyt, myös haastatteluissa korostuivat erityisesti erilaiset joustavat ryhmittelyt tuen tarpeen tai taitotason mukaan sekä tarve erityisopettajan konsultaatiolle ja tuelle
 - Aiemman tutkimuksen mukaan erilaiset joustavat, taitotason mukaan muodostetut ryhmät voivat osoittautua pysyviksi ja jossain määrin osaamistasoa määrittäviksi (Kosunen ym., 2021)
- Kyselyaineiston perusteella ryhmäkoko tukikeinona oli käytössä, varsinkin perusopetuksessa alle puolella vastanneista
 - Harvemmin kuin aiemmissa kansallisissa selvityksissä (Lintuvuori ym., 2018)
 - Perusopetuksen opettajista vain kolmasosa vastasi opettavansa luokkaa yksin, ja avustaja oli vähintäänkin joskus käytössä yli 70 % vastanneista – ryhmäkoot, oppilas-opettaja-suhdeluku ja ryhmien muodostaminen toimivat?
- Jatkossa, eritoten oppimisen tuen uudistuksen jälkeen, on huolehdittava, ettei erilaisista joustaviksi nimitetyistä ryhmittelyistä synny pysyvämpiä piilotettuja tasoryhmiä

PERUSOPETUS: TUKITOIMET

- Perusopetuksessa kouluissa koettiin selkeästi puutetta psykologien ja koululääkärien palveluissa, kunnan tasolla sosiaalityöntekijöiden resursseista
- Koulukuraattorien resursseihin oli puolet vastaajista tyytyväisiä
 - Tulokset täysin linjassa kansallisten aineistojen kanssa (Huilla ym. arvioitavana)
- Kuraattoreiden kanssa tehtävää yhteystyötä on hyvä vahvistettava, jotta olemassa olevat resurssit saadaan hyödynnettyä

VARHAISVATUS JA PERUSOPETUS

- Vajaa kolmannes perusopetuksen rehtoreista koki monialaisen yhteistyön resurssit riittäviksi, kuitenkin valtaosa koki, että moniammatillinen yhteistyö toimii omassa yksikössä hyvin
- Monialaisessa yhteistyössä ja toimivissa tuen käytänteissä korostui erityisopettajien työpanos ja moninainen rooli: konsultoivana ja opettajan työtä tukevana sekä pienryhmien pitäjänä ja lapsi- ja opetusryhmissä toimivana
 - Erityisopettajan keskeinen rooli tuen prosessissa on tunnistettu myös kansallisesti (Huilla ym., arvioitavana; Linne, 2024)
 - Monialaista yhteistyötä on hyvä rakentaa eri ammattikuntien kesken luomalla selkeät yhteydenottokeinot, yhteiset säännöt ja henkilökohtaiset kontaktit ammattilaisten välille
 - Erityisopettajan rooleja on hyvä selkeyttää ja kohdistaa työaikaa sinne, missä tarve on suurin. Oppimisen tuen uudistuksen myötä on myös huolehdittava, että erityisopettajan työnkuva ei laajene liikaa

VARHAISVATUS JA PERUSOPETUS

- Tuen tasoille kaivattiin selkeitä kriteereitä, vaikka ymmärrettiin, että tarkkojen kriteerien määrittäminen on haastavaa ja osin mahdotonta. Käytännön arjessa syntyy omia termejä, kuten kohdennettu yleinen tuki, vahva yleinen tuki, vaativa monialainen tuki
 - On tärkeää käydä yhteistä keskustelua varhaiskasvatussyksiköiden kesken, oppilaitosten kesken sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä, erityisesti perusopetuksen tuen uudistuksen jälkeen. Yksikkö-, kunta- ja sotealuetasolla tarvitaan yhteiset käsitteet, jotta lapsien ja oppilaiden yhdenvertainen kohtaaminen toteutuu
- Aikuisen vahvalle läsnäololle ja tuelle on tarve varhaiskasvatuksesta perusopetuksen viimeisille luokille
 - Avustajien työpanos on hyvä huomioida kaikissa lapsi- ja opetusryhmissä niin, että lasten ja oppilaiden kohtaaminen arjessa mahdollistuu riittävästi
 - Samalla on kehitettävä toimintakulttuuria entistä enemmän yhteisopettajuuden suuntaan ryhmäkohtaisena tukena. Tuen uudistuksen myötä onkin hyvä pyrkiä luomaan rakenteita ja toimintakulttuuria, jotka tukevat yhteisopettajuutta ja tiimityötä

TULOSTEN TOIMEENOPANO

- Keskeiset tulokset ja johtopäätökset käydään läpi Tampereen seudun Osakkeen työtiimissä syksyllä 2025, ja keskustellaan seututasoisten toimenpiteiden tarpeesta ja toteutuksesta - erityisesti 1.8.2025 voimaan tulevan esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen uudistukseen liittyen.
- Kuntatasoisista toimenpiteistä päättää jokainen kunta itse.

Lähteet

- Hautamäki, J., Hilasvuori, T., Lintuvuori, M., Thuneberg, H., Vainikainen, M.-P., Ahtiainen, R., Mäkelä, T., Hienonen, N., Kivistö, E. & Karjula, A. (2013). VALAISE 2012–2013 Valtakunnallinen perusopetuksen lainsäädäntömuutoksen seuranta tutkimus. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Julkaisematon loppuraportti.
- Heilala, C., Kalland, M., Lundkvist, M., Forsius, M., Vincze, L., & Santavirta, N. (2022). Work demands and work resources: Testing a model of factors predicting turnover intentions in early childhood education. *Early Childhood Education Journal*, 50(3), 399–409. <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01166-5>
- Heiskanen, N., Alasuutari, M., & Vehkakoski, T. (2019). Recording Support Measures in the Sequential Pedagogical Documents of Children With Special Education Needs. *Journal of Early Intervention*, 41(4), 321–339. <https://doi.org/10.1177/1053815119854997>
- Huilla, H., Kosunen, S., Hienonen, N., Juvonen, S., Inkinen A. & Saariluoma, L. (arvioitavana). Yhteisöllinen opiskeluhoito koulun keskeisenä tehtävänä ja koulujen välisten erojen tuottajana?
- Keskitalo, J. & Leijon, J. (2024) Siirtymät tuen tasoilla. Tuen rajapintojen tunnistaminen ja haasteet Tampereen kaupunkiseudun varhaiskasvatuksessa. Kandidaatintutkielma. Tampereen yliopisto
- Kosunen, S., Inkinen, A., Krzywacki, H., & Hienonen, N. (2021). Vaihtuvatko luokat? Joustava ryhmittely matematiikan opetuksessa. *FMSERA Journal*, 4(2), 4-18. <https://journal.fi/fmsera/article/view/101893>
- Kosunen, S., Saari, J., Huilla, H. & Hienonen, N. 2024. Uupuvat opettajat, Rekrytointivaikeudet ja opettajasegregaatio Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 89(3), 255–267.
- Lahtinen, E. & Mäenpää, H. (2025). Kolmitasoinen tukimalli kuntien varhaiskasvatuksessa – monimenetelmätutkimus mallin rajapintojen selkeydestä. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Lintuvuori, M., Hienonen, N., Lindgren, E., Asikainen, M. & Vainikainen, M.-P. (2020). Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestelyt ja niiden alueelliset erot – jatkoselvitys. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Julkaisematon loppuraportti.
- Lintuvuori, M. & Rämä, I. (2022). Oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Selvitys opetuksen järjestäjien näkemyksistä tuen järjestelyistä kunnissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja, 2022:6. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163896>
- Kannel, L., Kuusiholma-Linamäki, J., Harju-Luukkainen, H., Heiskanen, N., Kuusisto, A., & Kulmala, V. (2023). *Paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 2023:28.
- Linne, T. (2024). *Selvitys varhaiskasvatuslain tuen uudistuksen toteutumisesta*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:38.
- Opetushallitus. (2025). Oppimisen tuki uudistuu esi- ja perusopetuksessa – Tukea tulee saada mahdollisimman varhain ja omassa ryhmässä. Tiedote 13.2.2025. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2025/oppimisen-tuki-uudistuu-esi-ja-perusopetuksessa-tukea-tulee-saada-mahdollisimman>
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen M-L., Gammerlgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. (2019). *Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa*. Karvi Julkaisut 15:2019.
- Rusi, M., Ylitapio-Mäntylä, O., Arkko, T., Kuosmanen, A., Lahdenperä-Laine, J., Lahtinen, J., Pérez, J., Rinne, P. & Vlasov, J. (2021). Varhaiskasvatuksen työvoiman tarve ja saatavuus. In *Programme for Developing Education and Training Provision and Programmes in Early Childhood Education and Care 2021–2030*. (pp. 89–101) Ministry of Education and Culture.
- Ståhlberg, L., Kupiainen, S., Rämä, I., Lintuvuori, M. & Hotulainen, R. (2019). *Kehityksen, oppimisen ja koulunkäynnin tuki Vantaalla 2018: Selvitys tuen toimivuudesta ja riittävydestä varhaiskasvatuksesta ammatilliseen koulutukseen*. Helsingin yliopisto, Koulutuksen arviointikeskus, Helsinki.
- Sulkanen, M., Kuusiholma-Linamäki, J., Alasuutari, M., Saranko, L., & Lerkkanen, M.-K. (2023). Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun seurannan ja arvioinnin tuloksia 2021–2022. Osaraportti 3: Tuen järjestelyt ja toteutuminen. *JYU Reports*, 1–60. <https://doi.org/10.17011/jyureports/2023/23>
- Vainikainen, M.P., Lintuvuori, M., Paananen, M., Eskelinen, M., Kirjavainen, T., Hienonen, N., Janhukainen, M., Thuneberg, H., Asikainen, M., Suhonen, E., Alijoki, A., Sajaniemi, N., Reunamo, J., Keskinen, H.L. & Hotulainen, R. (2018). *Oppimisen tuki varhaislapsuudesta toisen asteen siirtymään: tasa-arvon toteutuminen ja kehittämistarpeet*. Valtioneuvoston kehitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 55/2018.
- Äikäs, A., Pesonen, H., Heiskanen, N., Syrjämäki, M., Aavikko, L., & Viljamaa, E. (2023). Approaches to collaboration and support in early childhood education and care in Finland: professionals' narratives. *European Journal of Special Needs Education*, 38(4), 528–542. <https://doi.org/10.1080/08856257.2022.2127081>

Katariina Ratia
Palvelupäällikkö

Tampereen seudun Osaake

p. 044 4314213
katariina.ratia@tampere.fi

Ninja Hienonen
Vastaava tutkija

Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden ja kulttuurin
tiedekunnan REAL-tutkimuskeskus

p. 0503182273
ninja.hienonen@tuni.fi